

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia „T.” w P. działającego na rzecz W. C.
przeciwko G. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
o zapłatę ryczałtu za noclegi w podróży służbowej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 lutego 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 24 października 2018 r., sygn. akt VII Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda Stowarzyszenia „T.” w P. na rzecz
pozwanej G. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
kwotę 1350 zł (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 24 października 2018 r., na skutek apelacji powoda Stowarzyszenia „T.” w P., działającego na rzecz pracownika W. C., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 25 maja 2017 r., którym oddalono powództwo, w ten sposób, że zasądził od pozwanej G. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. na rzecz W. C. kwotę 5.344,10 zł z ustawowymi odsetkami tytułem ryczałtu za noclegi oraz nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w K. kwotę 268 zł tytułem

kosztów sądowych (pkt I), w pozostałym zakresie oddalił apelację (pkt II), zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1.134 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt III).

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji co do liczby noclegów za granicą odbywanych w kabinie pojazdu przez W. C. w okresie od dnia 18 października 2010 r. do dnia 31 marca 2012 r., wysokości wypłaconych przez pozwaną kwot z tytułu podróży służbowych oraz obowiązywania w pozwanej Spółce dokumentu zatytułowanego „Regulamin pracy” z dnia 10 lutego 2011 r., który przewidywał, że pracownikowi z tytułu delegacji zagranicznej przysługuje kwota 42 euro, na którą składa się dieta, ryczałt noclegowy i zwrot kosztów przejazdów. Sąd Okręgowy nie podzielił natomiast oceny prawnej Sądu pierwszej instancji co do skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15 (Dz.U. z 2016 r., poz. 2206), bowiem utrata mocy przez art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1412 ze zm.) w zakresie, w jakim odwoływał się on do przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. nie oznacza utraty mocy obowiązującej art. 77⁵ k.p. w sytuacji, gdy u danego pracodawcy nie ma regulaminu pracy lub nie reguluje on bądź wyłącza możliwość wypłaty pracownikom należności z tytułu podróży służbowych. Oznacza to, że skoro od dnia 18 października 2010 r. pozwana z tytułu podróży służbowej nie wypłacała W. C. żadnych kwot tytułem ryczałtu za noclegi odbywane w kabinie pojazdu, to od tego dnia do momentu zmiany warunków pracy i płacy dokonanych wskutek przyjęcia do treści umowy o pracę przez W. C. postanowień dokumentu z dnia 10 lutego 2011 r., zatytułowanego „Regulamin pracy”, miał on wobec pracodawcy roszczenie o zapłatę ryczałtu za noclegi, zgodnie z art. 77⁵ § 5 k.p. w wysokości wynikającej z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. z 2002 r. Nr 236, poz. 1991 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 19 grudnia 2002 r.). Z kolei podróże odbyte po dacie wejścia w życie „Regulaminu pracy” objęte zostały odmiennymi ustaleniami stron, a W. C.

otrzymał za każdy dzień podróży całe umówione świadczenie w kwocie 42 euro, zawierające także ryczałt za noclegi.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną w części oddalającej apelację oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania apelacyjnego, wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie w zaskarżonej części i zmianę przez zasądzenie od pozwanej na rzecz W. C. dalszej kwoty 28.386,79 zł tytułem należności za niewypłacone ryczałty za noclegi w okresie od dnia 18 października 2010 r. do dnia 31 marca 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 i 2 k.p.c., zarzucono naruszenie: 1) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób nieprecyzyjny, niepozwalający prześledzić toku rozumowania Sądu Okręgowego, w szczególności bez wyjaśnienia, dlaczego nie zmieniając ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji powództwo okazało się uzasadnione jedynie za okres poprzedzający datę „Regulaminu pracy”, mimo dokonania przez Sąd Okręgowy odmiennej oceny prawnej roszczeń powoda; 2) art. 241¹³ § 2 k.p. w związku z art. 77² § 5 k.p., przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że pracodawca wprowadzając „Regulamin pracy” z dnia 10 lutego 2011 r. w trakcie zatrudnienia pracownika nie był obowiązany dla skuteczności zamierzonej zmiany stosunku pracy, wynikającej z przedmiotowego regulaminu, dokonać jej w drodze wypowiedzenia zmieniającego dotychczasowe warunki zatrudnienia; 3) art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 1 - 5 k.p. w związku z § 2 pkt 2 lit. b, § 9 ust. 2 oraz § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., przez ich niezastosowanie do roszczeń wymagalnych po dniu 10 lutego 2011 r. i przyjęcie, że po tej dacie pracownikowi nie przysługuje ryczałt za nocleg, mimo braku zapewnienia mu przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w czasie podróży służbowych; 4) art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2 k.p. w związku z art. 32 pkt. 2 lit. b, § 9 ust. 2 oraz § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., przez ich niewłaściwe zastosowanie do roszczeń wymagalnych po dniu 10 lutego 2011 r. i przyjęcie, że po tej dacie pracownikowi nie

przysługuje ryczałt za nocleg, mimo braku zapewnienia mu przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w czasie podróży służbowych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzono, że skarga jest oczywiście uzasadniona, co „wynika z rażącego naruszenia przez Sąd Okręgowy zarówno przepisów prawa materialnego, jak i przepisów postępowania, które to naruszenie widoczne jest na pierwszy rzut oka”, a „lektura uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji nie pozwala na prześledzenie toku rozumowania Sądu, a w konsekwencji uzyskanie odpowiedzi na pytanie, dlaczego w wyniku kontroli instancyjnej doszło do zmiany zaskarżonego wyroku jedynie w nieznacznej części, pomimo poddania zgłoszonych roszczeń zupełnie odmiennej ocenie prawnej, przy tożsamym stanie faktycznym”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Instytucja skargi kasacyjnej ma charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, czego wyrazem jest między innymi istotne ograniczenie dostępności tegoż środka pod względem dopuszczalnych jego podstaw. Pomimo pozostawienia w art. 398³ § 1 k.p.c. możliwości zaskarżenia orzeczenia z powodu naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz z powodu naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, zakres tych zarzutów w odniesieniu do wszystkich podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi został ograniczony. Zgodnie bowiem z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Oznacza to jednoznaczne określenie funkcji Sądu Najwyższego, który jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu

publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2008 r., III UK 6/08, LEX nr 469183).

Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wskazując, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia jednak warunków właściwych dla tej przesłanki przedsądu, już tylko z uwagi na brak wskazania przepisu, którego naruszenie miałyby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na pierwszy rzut oka, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej. Nie jest bowiem wystarczające ogólne odwołanie się do „naruszenia przez Sąd Okręgowy zarówno przepisów prawa materialnego, jak i przepisów postępowania, które to naruszenie widoczne jest na pierwszy rzut oka”. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). Jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy

tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Ponadto z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się bowiem sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Wniesiona skarga w żadnym zakresie wymienionych wyżej warunków nie spełnia.

Ponadto Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że z natury rzeczy sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia nie ma wpływu na wynik sprawy, ponieważ uzasadnienie wyraża jedynie motywy wcześniej podjętego rozstrzygnięcia. Z tego względu zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może znaleźć zastosowanie w tych wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia. Inaczej rzecz ujmując, powołanie się w skardze kasacyjnej na podstawę naruszenia w postaci art. 328 § 2 k.p.c. może okazać się

usprawiedliwione tylko wówczas, gdy z uzasadnienia nie daje się odczytać, jaki stan faktyczny lub prawny stanowił podstawę rozstrzygnięcia, co uniemożliwia kontrolę kasacyjną (por. wyrok z dnia 15 kwietnia 2016 r., I CSK 278/15, LEX nr 2021936; z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 149/15, LEX nr 1962540; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699). W rozpoznawanej sprawie nie można zaś stwierdzić aby uzasadnienie Sądu Okręgowego nie poddawało się kontroli kasacyjnej.

Niezależnie od powyższego podkreślenia wymaga, że w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), Sąd Najwyższy przyjął, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167, dalej jako rozporządzenie z dnia 29 stycznia 2013 r.). Pracodawca może w aktach prawa zakładowego albo w umowie o pracę ustalić niższy ryczałt za nocleg niż wynikający z przepisów powszechnie obowiązujących. Jeżeli jednak nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyrażnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, OSP 2017 nr 11, poz. 116). W uchwale tej przesądzono jednocześnie, że sąd pracy ma prawo i obowiązek badania, czy stosowana wysokość (pułap) ryczałtu zapewnia kierowcy realną możliwość zaspokojenia potrzeb noclegowych w godnych i regenerujących warunkach nocowania. W razie stwierdzenia, że taki standard nocowania nie został zapewniony, należy rozważyć, czy pracownikowi przysługuje prawo do zapłaty dodatkowej kwoty ryczałtu za nocleg niezapewniający kierowcom należytego wypoczynku. Oznacza to, że przy ustalaniu lub miarkowaniu kwoty należnego ryczałtu za nocleg należy uwzględnić indywidualne okoliczności konkretnej sprawy,

a jeżeli ściśle ustalenie wysokości żądania nie jest możliwe lub nader utrudnione, sąd ma prawo i powinien korzystać z dyspozycji art. 322 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 lutego 2017 r., II PK 359/15, LEX nr 2252203; z dnia 30 maja 2017 r., I PK 148/16, LEX nr 2319690; z dnia 17 listopada 2016 r., II PK 227/15, LEX nr 2180093). Ryczałt za nocleg przewidziany w regulacjach zakładowych bądź umowie o pracę może być zatem niższy od limitu określonego w rozporządzeniach wykonawczych. Ponadto pamiętać należy, że świadczenie nazwane w wewnętrznych aktach zakładowych (w tym umowach o pracę) jako „dieta”, „ryczałt” czy „delegacja” mogą kompensować różne koszty związane z podróżą służbową takie jak dieta, czy ryczałt za nocleg (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 sierpnia 2015 r., II PK 241/14, LEX nr 2026878; z dnia 15 września 2015 r., II PK 248/14, LEX nr 1816556; z dnia 17 listopada 2016 r., II PK 227/15, LEX nr 2180093; z dnia 24 stycznia 2018 r., I PK 310/16). Ustalenie, co konkretnie kryje się pod pojęciem użytym w regulacjach wewnętrznych lub w umowie o pracę (które nie musi odpowiadać semantycznie pojęciu zastosowanemu w powszechnie obowiązujących aktach prawnych), wymaga sądowej wykładni odpowiednich postanowień aktów wewnętrznych oraz umowy o pracę, uwzględniającej wszystkie istotne okoliczności sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2017 r., I PK 154/16, LEX nr 2353606).

Z wiążących Sąd Najwyższy (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ustaleń faktycznych wynika, że W. C. przyjął postanowienia wynikające z „Regulaminu pracy” z dnia 10 lutego 2011 r., przyznające pracownikowi w podróży służbowej świadczenie w kwocie 42 euro zawierające w sobie oprócz diet także ryczałt noclegowy. Wobec powyższego świadczenie to stało się elementem treści jego umowy o pracę i było wypłacane przez pracodawcę.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c.